

Metodik

Bilaga till uppföljning av översiktsplaneringen år 2016-2019

Innehåll

INLEDNING	2
INDIKATORER	2
UTVÄRDERING AV INDIKATORER	2
SAMMANSTÄLLNING AV SAMTLIGA INDIKATORER	3
ANALYS AV GEOGRAFISKA INFORMATIONSSYSTEM (GIS)	4
DETALJPLANER	5
PLANBESKED	5
BYGGLOV UTANFÖR PLANLAGT OMRÅDE	5
UTVÄRDERING AV METODEN	5
INTERVJUER MED TJÄNSTEMÄN	5
INTERVJUFRÅGOR	6
INTERVJUADE VERKSAMHETER	6
UTVÄRDERING AV METODEN	6
NYA STYRDOKUMENT OCH BESLUT	6
UTVÄRDERING AV METODEN	7

Inledning

Uppföljningen av översiktsplaneringen år 2016-2019 har tagits fram med hjälp av indikatorer, GIS-analys, intervjuer med utvalda tjänstemän i kommunen samt genom en redovisning av styrdokument och andra relevanta beslut som har fattats efter antagandet av ÖP 2030 den 2016-11-07.

Nedan beskrivs varje metod var för sig och varför den valdes. I slutet av varje avsnitt görs en utvärdering av hur väl metoden har fungerat, vilka brister som har upptäckts under arbetets gång och medskick till nästa uppföljning.

Indikatorer

Ett antal indikatorer har tagits fram som underlag till uppföljningen. De används för att följa upp de fem planeringsinriktningarna i ÖP 2030¹, de tre bärande idéer i STUP² och för uppföljningen av mark- och vattenanvändningen. När indikatorerna valdes var syftet att de skulle ge en indikation på hur några delar av utvecklingen följer ambitionerna i planeringsinriktningarna och bärande idéer för Haninge stad.

Till varje planeringsinriktning och bärande idé har 2-3 indikatorer valts ut. Urvalet har gjorts utifrån att indikatorerna ska ha en tydlig koppling till någon av ambitionerna i översiktsplanen och att de finns färdiga att hämta varje år. Det ska inte krävas av kommunen att göra ytterligare inventeringar eller större beräkningar utöver vad som redan görs. Indikatorerna ska även sträva efter att mäta något där kommunen har någon form av möjlighet att påverka utfallet. Ambitionen har även varit att hitta indikatorer som är baserade på fakta snarare än attityder men det har i vissa fall frångåtts.

¹ ÖP 2030, sid. 16-17

² STUP, sid. 12

Till mark- och vattenanvändningen har ett antal indikatorer valts ut som kompletterar gis-analysens resultat. Ambitionen har varit att hitta indikatorer som motsvarar de siffror för bostäder och arbetstillfällen som anges som målbild i översiktsplanen för att göra det möjligt att följa utvecklingen mot målen.

Tabellen på nästa sida visar vilka indikatorer som används i uppföljningen av översiktsplaneringen för år 2016-2019 och varifrån de är hämtade. Indikatorerna hämtas både internt och externt.

Utvärdering av indikatorer

När indikatorerna valdes fanns ingen plan på att göra en sammanvägd bedömning av varje planeringsinriktning och bärande idé för Haninge stad. I samband med valet att göra en sammanvägd bedömning blev metoden med indikatorer för uppföljning av dessa delar av översiktsplanen ett tunt underlag för bedömningen. Det är generaliserande att göra en bedömning av hur utvecklingen i kommunen har förhållit sig till de fem planeringsinriktningarna i ÖP 2030 och de tre bärande idéerna i STUP utifrån ett fåtal indikatorer. Om det finns önskemål att fortsätta med en sammanvägd bedömning även i nästa års uppföljning bör det diskuteras om planeringsinriktningar och bärande idéer ska kompletteras med mer underlag än endast de indikatorer som var underlag till den här uppföljningen. Det skulle exempelvis kunnat göras med kompletterande frågor till förvaltningarna.

Att komplettera gis-analysen med indikatorer till uppföljningen av mark- och vattenanvändningen har fungerat bra. Det finns målvärden för bostäder och arbetstillfällen i översiktsplanen som kan följas årligen. För Haninge stad har ett antal nyckelkodsområden valts ut som nu utgör det geografiska område varifrån statistik hämtas. Detta område bör kvarstå även i framtida uppföljningar för att möjliggöra en jämförelse.

Sammanställning av samtliga indikatorer

Nedanstående indikatorer har använts i uppföljningen av översiktsplanen 2016-2019.

Indikator	2016	2017	2018	2019	Källa
Fördelning av upplåtelseform på totalt antal bostäder i kommunen (andel i %)					SCB (bostadspak)
Andel Hyresrätter	29%	29%	30%	29 %	
Andel Bostadsrätter	34%	34%	34%	35 %	
Andel Äganderätter	37%	37%	36%	36 %	
Andel nya bostäder inom 500 m från kollektivtrafikhållplats	56,2	94,7	91,0		SCB

Antal nya bostäder per kommun del jämfört med totalt antal nya bostäder i kommunen.					SBF/Bygglov
Gudö	53	53	16	5	
Vendelsö	15	3	1	2	
Vendelsömalm, Ramsdalen och Svartbäcken	15	3	1	2	
Brandbergen	14	0	0	0	
Vega	310	525	6	84	
Handen	118	141	2	85	
Jordbro	0	0	229	0	
Norrby	4	0	0	0	
Dalarö, Vadviken, Smådalarö och Jungfrufjärden	10	2	59	6	
Ornö	5	0	0	0	
Västerhaninge	165	32	42	130	
Tungelsta	43	9	154	22	
Haninge glesbygd	20	13	31	8	
Haninge stad	424	644	3	166	
Befolkning i Haninge kommun	85 693	88 037	89 989	92 095	SCB
Befolkning i Haninge stad	18 717	19 893	20 519	21 560	SCB
Gymnasieelever med examen inom 3 år, kommunala skolor, (andel i %)	50,7	54,5	51,7	48,2	Skolinspektionen/ Kolada
Gymnasieelever med examen inom 4 år, kommunala skolor, (andel i %)	55,8	54,9	59,2	57,6	Skolinspektionen/ Kolada
Besöksnätter (antal)	115 000	134 000	166 079	174 901	SCB
Befolkningen som har en trafikerad hållplats inom 500 meter (andel i %)	87,5	88,1	88,7		SCB, Kolada mål 9
Hushåll och företag med tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s (andel i %)	86,8	89	90,8	92,1	Kolada Mål 9/Post- och telestyrelsen
Idrottshallar, 18x36 eller större, i relation till befolkningen (antal/10 000 inv.)	2,22	2,16	2,11	1,3	SKR anläggningsenkät (Kolada/Kultur och fritid)
Ungdomar som upplever att tillgången till kulturaktiviteter är god (andel i %)		Börjar mätas 2020			Kommunens skolplaneenkät/Reviderade mål och budget Mål 5
Arbetsstillfällena i Haninge kommun	28 479	29 103	29 485		
Arbetsplatskvot från 2015-2019	0,66	0,66	0,65		Beställs internt från näringslivet (KSF)
Handelsindex	81	82	80	79	HUI
Befolkning Haninge stad	18 717	19 893	20 519	21 560	SCB
Nya bostäder i Haninge stad (antal)	424	644	3	166	SCB (bostadspak)
Arbetsstillfällena 2015-2019 (totalt antal)		9 663	9 882		SCB
Hushåll med bil (andel i %)					SCB (beställs)
STUP-området	48%	48%	48%	46 %	
Haninge kommun	59%	59%	58%		
Påstigande i kollektivtrafiken (antal)					Trafikförvaltningen/Fakta om SL och länet
Vega (pendeltåg)	Öppnades 2019, siffra finns 2020				
Handen (pendeltåg)	7 300	7 200	7 900	8 300	
Brandbergen (buss)		2300	2200	2 100	
Avstigande i kollektivtrafiken (antal)					Trafikförvaltningen/Fakta om SL och länet
Vega (pendeltåg)	Ej i trafik	Ej i trafik	Ej i trafik		

Handen (pendeltåg)	6 900	7 200	7 900	8 200	
Brandbergen (buss)		2 300	2 300	2 00	
Attitydundersökning regionala stadskärnan (andel i % som svarat					Beställd telefonintervju/undersökning
Tillgång till grönområden	76%	75%	72%	72%	
Stadsmiljö	33%	32%	31%	28%	
Nöje	11%	9%	14%	9%	
Trygghetsindex	2,38		1,63		Internt från avdelningen för samhällsplanering och ledning

Analys av geografiska informationssystem (GIS)

GIS-analysen har tagits fram tillsammans med kommunens lantmäteri på stadsbyggnadsförvaltningen. Syftet var att visa antagna detaljplaner, positiva och negativa planbesked och beslutade bygglov utanför planlagt område. Tidsavgränsningen har varit 2016-11-07 till 2019-12-31. Det fanns önskemål om att även visa byggprojekt men tyvärr finns dessa inte georefererade i kommunen gis-system och kunde därför inte tas med utan en större arbetsinsats.

Detaljplaner

Endast beslutade detaljplaner redovisas i uppföljningen. Beslutsdatumet utgörs av det datum då det statliga lantmäteriet registrerade att detaljplanen vunnit laga kraft (LDAT). Markeringen för detaljplanen finns i centrum punkten för detaljplanens polygon. Skikten med detaljplaner uppdateras löpande och har varit enkelt att använda i uppföljningen.

Planbesked

Positiva och negativa planbesked dokumenteras men det är inte alla gånger som den informationen uppdateras i kommunens gis-systemet. Det verkar inte finnas en tydlig rutin för det än. Vid val av vilka planbesked som ska visas i uppföljningen har GIS-avdelningen därför behövt göra avstämningar med planavdelningen för att säkerställa att endast beslutade planbesked tas med. Det har funnit några planbesked som har varit oklara och då har dessa inte tagits med i uppföljningen. För att underlätta kommande gis-analyser av planbesked bör beslut på planbesked registreras i gis-systemet.

Bygglov utanför planlagt område

Bygglov utanför planlagt område är intressant för översiktsplaneringen eftersom det är där som översiktsplanen är vägledande. I gis-systemet motsvaras planlagt område av skikten för avstyckningsplaner, byggplaner, stadsplan, detaljplan och ändring av detaljplan. Det är utanför dessa områden som bygglov har redovisats i uppföljningen. Samtliga bygglov visas

dock inte. Ambitionen har varit att välja ut de bygglov som är relevanta för en uppföljning av översiktsplaneringen, det vill säga främst bygglov som gäller nya byggnader. Bygglov som inte har redovisats i uppföljningen inkluderar exempelvis inglasning av balkong, komplementbyggnader och ändring av eldstad. Bygglov kan i vissa fall ha getts för flera saker i samma ärende. Det innebär att det i vissa ärenden är oklart om ärendet i slutändan handlade om beviljat bygglov för byggnad eller något annat. Bygglov som är med i uppföljningen kan alltså även inkludera bygglov som inte är relevanta för översiktsplaneringen. Byggloven som har tagits med i uppföljningen har i gis-systemet varit markerade med beslut, beviljat, lov givet, slutbesked, startbesked eller kombo.

Utvärdering av metoden

GIS-analysen har varit värdefull för att följa upp hur beslut om den fysiska utvecklingen följer ambitionerna för mark- och vattenanvändningen i översiktsplanens markanvändningskartor och utbyggnadsstrategier. Det verkar finnas en viss osäkerhet i rutinerna för om beslut på planbesked registreras i gis-systemet. Byggprojekt registreras inte i gis-systemet. För att underlätta och möjliggöra för fler typer av gis-analyser vore det en fördel om kommunen hade fler rutiner för vad som ska georefereras.

Intervjuer med tjänstemän

Till den här uppföljningen har fokus för intervjuerna varit att följa upp hur översiktsplanen används och upplevs som vägledande styrdokument av kommunens förvaltningar och kommunala bolag. Syftet har dels varit att öka kunskapen om hur översiktsplanen används, upplevs och eventuellt kan utvecklas och dels att följa upp utvecklingen i kommunen som har koppling till översiktsplanen. Undantaget är intervjuerna med tjänstemän som hanterar frågor om personal och digital utveckling. Där har syftet varit att undersöka kompetensförsörjningen i översiktsplaneringen respektive möjligheterna till digitalisering av översiktsplanen.

Totalt 35 tjänstemän från samtliga förvaltningar, Haninge Bostäder och Tornberget har intervjuats. Intervjupersonerna har valts ut av projektgruppen och kommundirektörens ledningsgrupp och godkänts av styrgruppen och har huvudsakligen bestått av tjänstemän i strategiska positioner eller chefer. Intervjuerna har varit semistrukturerade med fem övergripande intervjufrågor som har ställts till samtliga.

Intervjufrågor

1. Fungerar ÖP/STUP vägledande för er? Hurdå (Strategiskt/konkret)? Varför inte?

2. I vilka delar av er verksamhet används ÖP/STUP? Hur fungerar det?
3. Följer utvecklingen i er verksamhet ambitionerna i ÖP/STUP? Hurdå? Varför inte?
4. Styrkor/Svagheter med ÖP/STUP? Vad används mest i ÖP/STUP?
5. Finns det något ni saknar i ÖP/STUP? Skulle den kunna utvecklas och användas till något mer än vad den gör idag?

Intervjuade verksamheter

Kommunstyrelseförvaltningen: Samhällsutveckling, lokalförsörjning, kommunikation, digital utveckling, personal, trygghet, risker och säkerhet

Stadsbyggnadsförvaltningen: Plan, bygglov, lantmäteri, vatten och avlopp, trafik, park och natur

Kultur- och idrottsförvaltningen: Kultur, fritid och kulturmiljö

Social- och äldreförvaltningen: Tillgänglighet, arbete och försörjning

Utbildningsförvaltningen: Övergripande ledning

Haninge Bostäder: Fastigheter

Tornberget: Fastigheter

Utvärdering av metoden

Intervjuerna har varit en värdefull metod för att framförallt förstå hur översiktsplanen används i olika delar av kommunens organisation. De har även gett information om hur utvecklingen har sett ut i relation till ambitionerna i översiktsplanen. Den delen av intervjuerna skulle kunna utvecklas till kommande uppföljningar för att ytterligare nyttja den kunskap som finns hos tjänstemännen. Intervjuerna har emellertid varit den del av uppföljningen som varit mest tidskrävande. Eftersom ambitionen är att göra uppföljningen årligen och att det inte ska betunga övriga ordinarie arbetsuppgifter bör det undersökas om intervjuerna kan utvecklas till en enkät som skickas ut årligen till utvalda delar av organisationen. Möjligtvis kompletteras

enkäten med ytterligare frågor som kan svara på hur utvecklingen i kommunen följer ambitionerna i översiktsplanen.

Nya styrdokument och beslut

Nya relevanta nationella, regionala och lokala styrdokument, beslut och planeringsunderlag från tiden efter antagandet av ÖP 2030 har sammanställts i uppföljningen. Syftet är att visa vilka nya förutsättningar som den fysiska planeringen har att förhålla sig till. De kan bidra med kunskap i detaljplane- och bygglovsprocesser men även med inspel till vilka nya uppdrag som kommunen vill prioritera i översiktsplaneringen framöver. Sammanställningen kan därför vara ett värdefullt underlag till arbetet med planeringsstrategin och den tillhörande aktualitetsprövningen. De nya styrdokument och besluten kan exempelvis medföra att nya behov eller önskemål på den kommunala översiktsplaneringen växer fram. I uppföljningen redovisas nationella och regionala styrdokument och beslut i en tabell. För att fördjupa sig i respektive nytt styrdokument eller beslut finns länsstyrelsens ”Sammanställning av: Statliga och mellankommunala intressen av betydelse för kommunerna planering”. Där beskrivs mer om vilka nya förutsättningar som tillkommit och hur dessa kan komma att påverka den fysiska planeringen. Den senaste versionen av sammanställningen är från 2 februari 2020.

Utvärdering av metoden

Sammanställningen har varit relativt tidseffektiv att göra och intressant för att få en överblick av vilka nya förutsättningar som har tillkommit sedan ÖP 2030 antogs. Eftersom den här första uppföljningen inkluderar flera år (2016-2019) blev även antalet nya styrdokument och besluten så pass många att det inte fanns tid att analysera hur respektive dokument kan komma att påverka översiktsplaneringen. Av den anledningen har den här delen av metodiken inte heller bidragit till några slutsatser i uppföljningen. Förslagsvis fortsätter även kommande uppföljningar att sammanställa nya styrdokument och beslut i syfte att omvärldsbevaka och öka kunskapen om nya förutsättningar. Om antalet minskar i nästa uppföljning är det en fördel om det finns tid att undersöka hur varje styrdokument och beslut kan komma att påverka översiktsplaneringen.